

७. अथ त्र्यक्षरकाण्डः

पुलिङ्गाध्यायः ॥ १ ॥

अविनौ विहगाध्वर्यु अरन्त्री हस्तकूर्परौ ।
 अत्ययोऽतिक्रमे कृच्छ्रे मरणे दण्डदोषयोः ॥ १ ॥
 आसारः स्यात् प्रसरणे वेगवृष्टौ सुहृद्वले ।
 आम्रहः स्यात् स्वीकरणे निर्बन्धेऽनुग्रहेऽपि च ॥ २ ॥
 आम्नायोऽध्ययने वेदे सम्प्रदाये कुलेऽपि च ।
 आकर्षः शारिफलको घृत आकृष्टिपाशकौ ॥ ३ ॥
 गन्धमाल्योपहारे स्यादायोगो व्यावृतावपि ।
 आनर्त्तो नृत्तशालायां देशभेदे जने युधि ॥ ४ ॥
 आक्रन्दः क्रन्दने रावे नाथे घोररणेऽपि च ।
 आधार आलवालेऽम्बुबन्धेऽधिकरणेऽपि च ॥ ५ ॥
 आशिरः क्षीरविकृतौ भोजने पावके रवौ ।
 आवापो न्यास आवाले स्मरे धातरि चात्मभूः ॥ ६ ॥
 श्रोण्याञ्चारोह आकारस्त्वाकृतावात्मवैकृते ।
 आमोदौ हर्षसौगन्धे आभोगौ यत्नपूर्णते ॥ ७ ॥
 आघातौ घातसीमानावाहारौ भक्षणान्धसी ।
 आलोकौ दर्शनोद्योतावागमौ शास्त्रमागतिः ॥ ८ ॥
 रुभीतितापेष्वातङ्क आशुगोऽर्के शरेऽनिले ।
 तदात्वे पात आपात आकरो निकरे खनौ ॥ ९ ॥
 अग्न्याकर्षणमाक्षेप आलम्भः स्पर्शहिंसयोः ।
 ईशानौ हरिधातारावुत्सेधौ वपुरुन्नती ॥ १० ॥
 उपाधिर्धर्मचिन्तायां कुडुम्बव्यापृतेऽपि च ।
 उत्सवस्त्वच्छाप्रसर उत्सेधामर्षयोर्महे ॥ ११ ॥
 उदर्क उत्तरे काले यच्च स्यात् फलमुत्तरम् ।
 उदान उदरावर्त्ते सर्पवायुप्रभेदयोः ॥ १२ ॥
 ऊर्णायुर्गुणनाभे स्थान्मेघतल्लोमकम्बले ।
 ऋषभोऽग्रये मत्तगजे श्रोत्ररन्ध्रे स्वरे वृषे ॥ १३ ॥

कुम्भीरपुच्छे च जलस्थाने त्वृक्षर ऋत्विजि ।
 वेणौ दुमाङ्गे रोमाङ्गे क्षुद्रशत्रौ च कण्टकः ॥ १४ ॥
 कञ्चुकः सर्पनिर्मोके कवचे वारवाणके ।
 कलापो भूषणे काञ्च्यां सङ्घाते बर्हतूणयोः ॥ १५ ॥
 क्षारको मत्स्यपद्यादिपिटके पुष्पजालके ।
 दैवे कृतान्तः सिद्धान्ते यमाकुशलकर्मणोः ॥ १६ ॥
 कौशिको गुग्गुलुलृकशक्रषिष्वाहितुण्डिके ।
 कलङ्कोऽङ्केऽपवादे च कलहो द्वन्द्वयुद्धयोः ॥ १७ ॥
 कलमोऽङ्कुरलेखन्योः कठाकुः खगशिल्पिनोः ।
 कारुजः कलभे नाके क्ष्वथुः क्षुतकासयोः ॥ १८ ॥
 कर्परोऽग्नौ कपालेऽपि करभोऽपि खरोष्ट्रयोः ।
 शरे किशारुकादम्बौ कुरण्डस्तु ऋषेऽपि च ॥ १९ ॥
 कुटीरस्तु कुलीरेऽपि कुम्भीलस्तस्करेऽपि च ।
 कपोतः पारावतेऽपि कोकिलस्तूल्मुकेऽपि च ॥ २० ॥
 वायौ वसन्ते क्षिपणुः क्षिपणो वायुकालयोः ।
 कुषाकुः पावके सूर्ये केसरी हयसिंहयोः ॥ २१ ॥
 किङ्किरौ क्रोष्टुखट्वाङ्गौ खेचरः पवनेऽपि च ।
 खपुरः पूगवेष्टेऽपि पूगनिर्यासयोरपि ॥ २२ ॥
 खोलकः पूगकोशे स्याद् भग्नभाण्डे शिरस्त्रके ।
 गोलको मणिके पिण्डे कम्बले विधवासुते ॥ २३ ॥
 अन्तराभवसत्त्वे स्याद् गन्धर्वो गायने हये ।
 गरुत्मान् विहगे तार्क्ष्ये वृषार्केन्द्रेषु गोपतिः ॥ २४ ॥
 चङ्कुरः स्यन्दने दैत्ये चाक्रिकौ तैलघाण्टिकौ ।
 चिकिरोऽहौ गेहबध्नौ जसुरिः पावके शनौ ॥ २५ ॥
 जम्बुकौ क्रोष्टुवरुणौ जम्बालौ पङ्कशैवलौ ।
 श्वेतस्तिलोऽपि जामाता जीमूतौ मेघपर्वतौ ॥ २६ ॥
 जगलो मेदके पिष्टमद्येऽपि कितवेऽपि च ।
 जनिमा मातापितरावुत्पत्तिस्तनयोऽपि च ॥ २७ ॥
 त्रिवर्गस्त्रिफला व्योषं स्थितिवृद्धिक्षया अपि ।
 तमोनुदोऽग्निचन्द्रार्कास्तक्षकौ नागवर्धकौ ॥ २८ ॥
 तपनो भास्करो ग्रीष्मे त्रिदिवो व्योम्नि दिव्यपि ।
 त्रिशङ्कू तार्क्ष्यमार्जारौ त्रिधामा केशवेऽनले ॥ २९ ॥

सपिण्डपुत्रौ दायादौ द्वापरौ युगसंशयौ ।
 दिवौकाश्चातके देवे दुघणौ धातुमुद्गरौ ॥ ३० ॥
 दरथो विवरे भीत्यां दिक्षु चापि प्रसारणे ।
 द्विजातिश्च द्विजन्मा च ब्राह्मणादिपतत्रिणोः ॥ ३१ ॥
 दुहिणौ हरिधातारौ शास्त्रोदाहरणयोस्तु दृष्टान्तः ।
 दोषज्ञौ बुधभिषजौ धरुणाः स्तनधातुलोकार्काः ॥ ३२ ॥
 धाराटश्चातकेऽश्वे च नभसौ व्योमसागरौ ।
 निवेशौ शबिरोद्वाहौ निरोधौ रोधसंक्षयौ ॥ ३३ ॥
 निदेशावाज्ञाकथने विग्रहः सीम्नि भर्त्सने ।
 निवहो वायुभेदेऽपि निषङ्गस्तूणसङ्गयोः ॥ ३४ ॥
 ऊर्णाविकारे नमतो धूमे दिनकरेऽपि च ।
 निगमो निश्चये वेदे पुरे पथि वणिक्पथे ॥ ३५ ॥
 नितम्बः पश्चिमश्रोणिभागेऽद्रिकटके कटौ ।
 निष्क्रमो बुद्धिसामर्थ्ये निगतौ चाथ भूपतौ ॥ ३६ ॥
 नरेन्द्रो विषवैद्ये च नैगमस्तु श्रुतावपि ।
 निकारस्तु तिरस्कारे धान्यस्योत्तेपणेऽपि ॥ ३७ ॥
 द्वार्यापीडे काथरसे निर्यूहो नागदन्तके ।
 निषधोऽद्रौ देशभेदे कठिने तस्य राजनि ॥ ३८ ॥
 निहवः स्यादविश्वासेऽपह्वे निक्वतावपि ।
 निर्वेशः सम्मूर्च्छने स्यात् कर्मभृत्युपभोगयोः ॥ ३९ ॥
 प्रतिज्ञायन्त्रणाऽऽज्ञासु नियमो निश्चये व्रते ।
 पतङ्गः शलभे शालौ मार्जारोऽग्नौ रवौ खगे ॥ ४० ॥
 परिधिर्यज्ञिये काष्ठे प्राकारे परिवेषणे ।
 परिघाते मूढगर्मे परिघोऽर्गलदण्डयोः ॥ ४१ ॥
 परागः पुष्परेणौ च स्नानीयादौ रजस्यपि ।
 पर्जन्यो गर्जदध्रेऽध्रध्वाने शक्रेऽस्रयन्त्रके ॥ ४२ ॥
 प्रलयो मरणे श्लेषे मूर्च्छासंवर्तयोरपि ।
 प्रवहो वायुभेदे स्याद् वायुमात्रे बहिर्गतौ ॥ ४३ ॥
 प्रयोगो ग्राम्यधर्मे स्यात् कुसीदे कर्मणां विधौ ।
 प्रणयः स्यात् परिचये याच्न्यायां सौहृदेऽपि च ॥ ४४ ॥
 प्रवाहस्तु प्रकृष्टाश्वे जलवेगे प्रवर्तने ।
 पादपः पादपीठे स्यात् पादयाने द्रुमेऽपि च ॥ ४५ ॥

पिण्याकः सिंहके किण्वे श्रीवासतिलकल्कयोः ।
 पुरुषो धातुपुन्नागपुंस्त्वात्मपरमात्मनोः ॥ ४६ ॥
 पुलकोऽस्त्रे रत्नराज्यां रोमास्त्रे हीरके क्रिमौ ।
 पुलाकस्तुच्छधान्ये स्यात् सङ्क्षेपे भक्तसिक्थके ॥ ४७ ॥
 प्रसवो जननानुज्ञापुत्रेषु फलपुष्पयोः ।
 पारम्पर्ये प्रसङ्गेऽपि प्राणिनां गर्भमोचने ॥ ४८ ॥
 तुलासूत्रेऽश्वादिरश्मौ प्रग्राहः प्रग्रहः पुनः ।
 तयोश्च संयमोद्योतपूलाबन्धगर्वधेषु च ॥ ४९ ॥
 प्रभवः स्यादपां मूले विक्रमे जन्मकारणे ।
 आद्योपलब्धिस्थाने च पुद्गलो देह आत्मनि ॥ ५० ॥
 प्रत्ययस्तु ख्यातिरन्ध्रविश्वासाधीनहेतुषु ।
 विज्ञाने शपथे शब्दे प्रस्तरोऽश्मा मणिः कुशः ॥ ५१ ॥
 पर्यस्त्यामपि पर्यङ्कः प्रकोष्ठोऽलिन्दकेऽपि च ।
 गजस्कन्धेऽपि पणवः प्रघणौ लोहमुद्गरौ ॥ ५२ ॥
 प्रियकः कृकलासेऽपि पेचकस्त्वचि हस्तिनाम् ।
 पुच्छमूले प्रपातस्तु पाते रोधसि सौप्तिके ॥ ५३ ॥
 पदाजिर्युधि मार्गे च रक्षोवृक्षौ पलाशिनौ ।
 प्रतिघौ रुद्रप्रतीघातौ प्रतापौ पौरुषातपौ ॥ ५४ ॥
 प्रसादौ स्वाच्छयानुरोधौ पर्यायोऽवसरे क्रमे ।
 प्रदोषौ दोषराज्यशौ प्रणिधिः प्रार्थने चरे ॥ ५५ ॥
 वरुणेऽनले प्रचेताः प्रतापमाहात्म्ययोः प्रभावः स्यात् ।
 भेदसमते प्रकारौ विपर्यये विस्तरे प्रपञ्चः स्यात् ॥ ५६ ॥
 रुग्भङ्गबाणाः प्रदराः श्रेष्ठोक्षाणौ तु पुङ्गवौ ।
 पिशाचौ सत्त्वमार्जारौ पिचण्डः कुक्षिशय्ययोः ॥ ५७ ॥
 पृथुक्श्चिपिटे बाले पृदाकुर्व्याघ्रसर्पयोः ।
 भासन्तावर्कनक्षत्रे सूर्यश्चाग्निश्च भास्करौ ॥ ५८ ॥
 भ्रातृव्यौ भ्रातृजामित्रौ भुरण्यु विष्णुभास्करौ ।
 भूमिस्पृशौ वैश्यनरौ भुवन्यौ वह्निभास्करौ ॥ ५९ ॥
 भूतात्मा पवने देहे यश्च कर्त्ता तनौ पुमान् ।
 राजभेदाहिमार्जारश्चार्कशुक्रेषु मण्डली ॥ ६० ॥
 धुतूरे सर्पभेदे च मातुलो मदनः पुनः ।
 सिक्थे वसन्ते धुतूरे कन्दर्पेऽप्यथ माधवः ॥ ६१ ॥

विष्णौ वसन्ते वैशाखे मरुकौ भेककेकिनौ ।
 मिहिं वायुमेघार्का यज्वरौ तु हयाध्वरौ ॥ ६२ ॥
 युञ्जानः सारथौ विप्रे रभसो विषवेगयोः ।
 रक्ताक्षौ रक्षोमहिषौ रमती स्वर्गमन्मथौ ॥ ६३ ॥
 रुचको भूषणे दन्ते रुचथः कुक्कुटे ध्वनौ ।
 वज्रथः कोकिले काले वर्तकोऽश्वसुरे खगे ॥ ६४ ॥
 व्यवाथो मैथुनेऽन्तर्धौ चित्रे दर्पे च विस्मयः ।
 वाहसौ वह्न्यजगरौ दुप्रवालौ तु विद्रुमौ ॥ ६५ ॥
 विस्त्रम्भौ स्नेहविश्वासौ विबुधौ सुरपण्डितौ ।
 विकारौ रोगविकृती विष्किरौ शिखकुक्कुटौ ॥ ६६ ॥
 रहःप्रकाशौ वीकाशौ विपाकः स्वेदपाकयोः ।
 विश्वात्माकेऽपि विष्कम्भो विस्तारप्रतिबन्धयोः ॥ ६७ ॥
 स्पर्धायां पौरुषे व्यामे व्यायामोऽथ परिक्रमे ।
 विहारः सौगतावासे क्रीडायां चाथ विग्रहः ॥ ६८ ॥
 युद्धे देहे विस्तरे च कुशमुष्टौ च विष्टरः ।
 विभ्रमः संशये भ्रान्तौ शोभायां चाथ वालुका ॥ ६९ ॥
 विकीर्णोऽर्थश्च विकिरौ विसर्गौ मुक्तिवर्चसी ।
 विनयो धर्मविद्याधीशिक्षाचारप्रशान्तिषु ॥ ७० ॥
 विवधो वीवधश्च द्वौ पर्याहारेऽध्वभारयोः ।
 वृत्तान्तः स्यात् प्रकरणे कात्स्न्ये वार्ताप्रकारयोः ॥ ७१ ॥
 वासरौ नागदिवसौ वैकुण्ठाविन्द्रकेशवौ ।
 विषयो यस्य यो ज्ञातस्तत्र शब्दादिकेष्वपि ॥ ७२ ॥
 शपथः कर आक्रोशे शपने च सुतादिभिः ।
 बालके शिशुमारे च शिशुकोऽथाध्वरे पशौ ॥ ७३ ॥
 अध्वर्यौ च श्रपायः स्याच्छकुन्तौ भासपक्षिणौ ।
 कक्ष्यान्तरेऽपि शुद्धान्तः श्वश्रुय्यौ स्यालदेवरौ ॥ ७४ ॥
 मन्त्री सहायः सचिवः सहुरी वृषभास्करी ।
 स्यमीकौ वृक्षवल्मीकौ समीकौ मिथुनार्णवौ ॥ ७५ ॥
 सरण्यू वायुजलदौ संस्तरौ प्रस्तराध्वरौ ।
 क्षये रोधे च संरोधः संवर्तोऽब्दे जगत्क्षये ॥ ७६ ॥
 सङ्घर्षौ घर्षणं स्पर्धा शरखड्गौ तु सायकौ ।
 समिको वृक्षवल्मीको सृदाकू व्याघ्रपावकौ ॥ ७७ ॥

सविता सारथौ रुद्रे पितर्यर्के सुजातिभिः ।
 सन्निवेशे गणे गेहे संस्त्यायः संग्रहाः पुनः ॥ ७८ ॥
 स्वीकारोच्छ्वायसङ्क्षेपाः सम्भ्रमोऽत्यादरे भये ।
 सम्भवो जन्मसंहत्योराधारानतिरेचने ॥ ७९ ॥
 आधेयस्याथ सम्भोगो भोगे करिकरे रते ।
 प्रत्यक्षे सन्निधाने च सन्निधिः स्थपतिः पुनः ॥ ८० ॥
 स्थापत्येऽधिपतौ तद्दिण बृहस्पतिसवी च यः ।
 समाधिर्ध्याननीवाकप्रतिज्ञासु समर्थने ॥ ८१ ॥
 सन्नयः समवाये च पृष्ठस्थायिबलेऽपि च ।
 समयस्तु क्रियाकारे सङ्केते चरिते सताम् ॥ ८२ ॥
 सिद्धान्ते शपथे काले स्वाध्यायो जपवेदयोः ।
 सारसो विहगे चन्द्रे हिमारिः पावके रवौ ॥ ८३ ॥
 हर्यक्षो धनदे सिंहे व्रीह्याब्दाचिष्णु हायनः ।
 महोदरेऽपि हेरम्बो हरिमा मृत्युरोगयोः ॥ ८४ ॥

इति भगवता यादवप्रकाशेन विरचितायां वैजयन्त्यां

त्रयक्षरकाण्डे पुलिङ्गाध्यायः ॥ १ ॥